

О.В. НАЗАРЕНКО, канд. екон. наук, доц., НТУ “ХПІ”
Н.Б. РЕШЕТНЯК, канд. екон. наук, доц., НТУ “ХПІ”
Ю.Б. РЕШЕТНЯК, канд. фіз.-матем. наук, доц., НФаУ, Харків

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНДЕКСУ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті окреслено пріоритетність для підготовки фахівців з економічних досліджень формування навичок практичного застосування теорії, аналітичного мислення, пропонування креативних бізнес-ідей, уміння вести дискусію. Саме це є шляхом до покращення глобальних рейтингів конкурентоспроможності України.

Skills of practical application of the theory, analytical thinking, ability to hold a discussion, proposition of creative business ideas have been highlighted in the present article as the first priority in preparation of the specialists in the field of economic research. This is exactly the way for improvement of the global ratings of competitiveness of Ukraine.

Вступ. Важливим орієнтиром державного регулювання гармонійної інтеграції економіки країни в глобальне економічне середовище стає підвищення національної конкурентоспроможності. Своєчасне реагування на технічні, економічні, інформаційні зміни, що відбуваються у світі на рівні підприємств і на рівні країн, забезпечує підтримання конкурентних переваг країни, які гарантують можливість виробляти товари та послуги, що задовольняють потреби світового ринку. Реалізація таких товарів і послуг покращує стан економіки країни та підвищує доходи її громадян.

Конкурентоспроможність національної економіки – порівняльна характеристика, що містить у собі комплексну оцінку найважливіших показників економічного стану країни відносно зовнішніх аналогів. Всесвітній економічний форум (ВЕФ), який щорічно проводиться у швейцарському Давосі, досліджує глобальну конкурентоспроможність країн протягом більше тридцяти років. Індекс глобальної конкурентоспроможності (ІГК) став основним інструментом ВЕФ для оцінювання потенціалу росту економіки країн у середньо- та довгостроковій перспективах.

Методологія. ІГК ґрунтується на новітніх економічних ідеях вимірювання конкурентоспроможності, приймаючи до уваги виважене середнє значення великої кількості різноманітних компонентів, що відображають різні аспекти поняття конкурентоспроможності. Складові конкурентоспроможності представлено в таблиці [1].

Таблиця 1. Дванадцять складових ІГК

	Базові вимоги		
1.	Державні та суспільні установи		Основа факторно-

2.	Інфраструктура	➔	орієнтованих економік
3.	Макроекономічна стабільність		
4.	Охорона здоров'я та початкова освіта		
	Посилувачі ефективності		
5.	Вища освіта та професійна підготовка	➔	Основа економік, орієнтованих на ефективність
6.	Ефективність ринку товарів та послуг		
7.	Ефективність ринку праці		
8.	Розвиненість фінансового ринку		
9.	Оснащеність новими технологіями		
10.	Розмір ринку		
	Фактори розвитку та інноваційного потенціалу		
11.	Рівень розвитку бізнесу	➔	Основа інноваційно-орієнтованих економік
12.	Інноваційний потенціал		

Хоча дванадцять складових конкурентоспроможності представлені окремо, усі вони взаємопов'язані: це означає не тільки взаємний зв'язок, але й взаємне посилення. Наприклад, бізнес не зможе застосовувати інновації, якщо відсутні установи, що відповідають за захист інтелектуальної власності, або якщо робоча сила недостатньо освічена або навчена. За результатами визначення ІГК, на першій стадії розвитку економічне зростання залежить від базових факторів, а країни конкурують за рахунок забезпеченості ресурсами, найчастіше, – некваліфікованої робочої сили та природних ресурсів. Компанії-виробники конкурують за рахунок ціни та продають елементарні продукти та товари. Низька продуктивність відображає низький рівень зарплат. Збереження конкурентоспроможності на цій стадії розвитку економіки загалом залежить від стабільного функціонування державних та приватних установ, добре розвинутої інфраструктури, макроекономічної стабільності, а також від здоров'я та освіти робочої сили.

Зі зростанням зарплати та подальшим економічним розвитком, країни переходять на наступну стадію, де економічний прогрес залежить від ефективності. На цій стадії впроваджуються більш ефективні виробничі процеси та підвищується якість продукції. Підвищення рівня конкурентоспроможності все більше залежить від якості вищої освіти та професійної підготовки, ефективного ринку товарів та послуг, добре функціонуючого ринку праці, розвиненості фінансового ринку, здібності впроваджувати передові існуючі технології, розміру внутрішнього та зовнішнього ринків.

Нарешті, коли країни переходять на стадію розвитку економіки, що

залежить від інновацій, вони здатні підтримувати високий рівень зарплат та відповідний рівень життя. На цій стадії компанії повинні конкурувати за допомогою інновацій, виробляючи нові різноманітні товари за допомогою високорозвинених виробничих процесів.

Постановка задачі. На форумі в Давосі визначено рівні ВВП на душу населення, що є характерними для стадій розвитку країн (дол. США):

- факторно-орієнтована стадія – менше 2000;
- перехід зі стадії 1 до стадії 2 – від 2000 до 3000;
- розвиток, орієнтований на ефективність – від 3000 до 9000;
- перехід зі стадії 2 до стадії 3 – від 9000 до 17000;
- розвиток, орієнтований на інновації – більше 17000.

У класифікації країн за стадіями розвитку Україна знаходиться на другій стадії – „орієнтування на ефективність”, де важливішими є базові вимоги та посилювачі ефективності. Зростання важливості інноваційних факторів ще не відчувається. За рейтингом ІГК у 2005-2006 роках Україна займала 84 місце серед 117 обстежених країн, а в 2008-2009 роках – 72 місце серед 134 країн. Однак у рейтингу 2009-2010 років Україна втратила 10 позицій, перемістившись на 82 місце. Економіка України виявилась нестійкою до світової економічної та фінансової кризи. Найбільші падіння у рейтингу спостерігаються за складовими: „макроекономічна стабільність” (на 15 пунктів), „рівень розвитку фінансового ринку” (на 21 пункт) та „оснащеність новими технологіями” (на 15 пунктів). А найнижчий рейтинг зафіксовано за показником „ефективність інституціонального середовища” – 120 місце [2].

Висновки. Згідно з наведеною статистикою, за останні роки Україні не вдалося покращити свою конкурентоспроможність. Економічна криза, що поєдналась із політичною нестабільністю, не дозволила провести необхідні країні реформи. Прихід до влади нового уряду та поліпшення ситуації на світових ринках породжують надію на те, що економічні реформи будуть продовжені, і це дозволить побудувати сприятливі, прозорі й більш прогнозовані умови для ведення бізнесу.

Вважається, що економічна криза є революційним моментом у розвитку економіки. Епоха кризи – це час для виявлення слабких місць в економіці країни та запровадження змін. У зв'язку з цим слід розглянути шляхи підвищення конкурентоспроможності національної економіки України. Стержнем моделі конкурентоспроможності має стати перехід до інноваційно-інвестиційної моделі розвитку [3]. Найбільш ефективним може бути розвиток комплексів, де в Україні вже є конкурентні переваги. Це, на наш погляд, авіа- та суднобудування, сільське господарство, використання транзитного положення країни. Підприємства визначених галузей слід підтримувати цілісним механізмом державного регулювання (податкові пільги, субсидії, кредити).

Визначальним блоком економічної стратегії розвинутих країн є інноваційна політика, що являє собою форми та методи державного

стимулювання науково-технічної діяльності з метою широкого втілення наукових розробок у кінцевий результат – нові конкурентоспроможні види продукції, технології, організаційні новації. Для цього потрібно всіляко розвивати свій науково-технічний потенціал та підвищувати рівень кадрового забезпечення економічних досліджень.

Зараз дефіцит бюджету України є суттєвою проблемою і його подолання вимагає вжиття непопулярних заходів: збільшення ціни на газ, реформи пенсійної системи, прийняття податкового й митного кодексів, а також закону про доступність публічної інформації. Але це тільки тактичні, найближчі завдання економіки. Довгострокова конкурентоспроможність України закладається формуванням культури демократії та прав людини, для чого першочерговим має бути звернення освіти до закладання навичок практичного застосування економічних теорій, умінь вести дискусію, аналітичного мислення, прогнозування альтернатив розвитку, пропонування креативних бізнес-рішень. Саме це повинно стати пріоритетами на шляху до суттєвого покращення рейтингів конкурентоспроможності України.

Список літератури: 1. Лановий В. Україна: держава без промисловості?: <http://www.epravda.com.ua/publications/2010/09/20/248896/>. 2. Конкурентоспособность Украины опустилась на 10 позиций: <http://www.unian.net/rus/news/-384425.html>. 3. Розгон І.В. Сучасні чинники впливу на конкурентоспроможність економіки. // Економіка та держава. – 2009, № 10. – С. 30-31.

Надійшла до редколегії 23.10.10